

YANGI AVLOD TA'LIMI: INNOVATSION METODLARNING AHAMIYATI

*Tashkent Amaliy fanlar universiteti,
Boshlang'ich ta'lim nazariyasi va
metodikasi kafedrası katta o'qituvchisi
Abdiyeva Qo'ysintosh Azadovna
Tashkent amaliy fanlar universiteti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalari
Tursunboyeva Zarnigor
Ro'zaliyeva Nargiza*

Annotatsiya: Hozirgi kunda global miqyosda jamiyat taraqqiyoti, texnologik yutuqlar, axborot oqimining tez sur'atlar bilan oshishi, inson salohiyatidan samarali foydalanish maqsadida ta'lim tizimiga nisbatan yangi-yangi talablar qo'yilmoqda. Bunday jarayonlar esa o'z navbatida zamonaviy ta'lim jarayonining, unga yondashuvlar, metod va metodikalar tizimining ham baholi qudrat yangilanishi, rivojlanishi va moslashishini taqozo etmoqda. Aynan innovatsion metodlarning ahamiyati va uni yangi avlod ta'limiga joriy etish jarayoni so'nggi yillarda pedagoglar, metodistlar hamda pedagogik soha mutaxassislarining diqqat markazida turibdi.

Kalit so'zlar: yangi avlod ta'limi, innovatsion metodlar, zamonaviy ta'lim, pedagogik texnologiyalar, kreativ fikrlash, o'qitish jarayoni, ta'lim sifati, ilg'or usullar, individual yondashuv, axborot texnologiyalari.

Innovatsion metodlar aslida ta'lim berish jarayonida an'anaviy qadriyatlar, zamonaviy texnologiyalar hamda ilg'or pedagogik tajribalar uyg'unligidan tashkil topadi. Har bir davr va har bir jamiyatning o'ziga xos ijtimoiy ehtiyojlari, bajarilishi lozim bo'lgan maqsad va vazifalari zahirida avvalo inson kapitalining, ya'ni har tomonlama yetuk, malakali, kreativ, mustaqil fikr yurita oladigan yosh avlodni tayyorlash masalasi turadi. Ana shunday jarayonlarda innovatsion metodlarning ta'lim faoliyati samaradorligini oshirishi, o'qituvchilar va o'quvchilarning o'zaro hamkorligini kuchaytirishi, bilimlarni chuqur va bir umrlik qilishga xizmat qilishi ham ta'lim olamida etirof etilmoqda. Innovatsion metodlar atamasi ostida zamonaviy didaktik tamoyillarga mos, yangi avlod talabasining qiziqish va ehtiyojlari, global bozor islohotlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining sur'atlariga javob bera oladigan pedagogik yondashuvlar nazarda tutiladi. Mazkur metodlarda o'quvchi faoliyatining ustuvorligi, subyektiv yondashuv, individual xususiyatlarni hisobga olish, muammoli vaziyatlarni yechish orqali yangi bilim olish, mustaqil o'rganishga yo'naltirish singari xususiyatlar mavjud. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasiga oid qarorlari, davlat dasturlari hamda soha mutaxassislarining ilmiy

izlanishlarida ham “yangicha metodlar”, “innovatsion texnologiyalar” va “yangi avlod ta’limi” kabi atamalar dolzarb ahamiyat kasb etmoqda [1].

Hozirgi yosh avlod o‘z oldiga mustaqil ravishda ma’lumot izlaydigan, axborotlarni tahlil qilib, baholay oladigan, global va lokal muammolarga yechim topa oladigan, ijtimoiy faol va intellektual tayyorgarlikka ega shaxs sifatida shakllanishi kerak. Bu maqsadlarga erishishda esa avvalambor, o‘qitish jarayonida innovatsion metodlardan samarali foydalanish muhim o‘rin tutadi. An’anaviy ta’lim tizimlarida ko‘proq o‘qituvchidan o‘quvchiga bilim uzatilgan bo‘lsa, hozirgi bosqichda bu vazifa ikki tomonlama faoliyatga, ya’ni o‘quvchi va o‘qituvchi o‘rtasida hamkorlik, bilimlarni izlash, amaliyotda sinash, natijani tahlil qilish, tanqidiy va ijodiy fikrlash kabi funksiyalarga aylanmoqda. Innovatsion metodlar ko‘lami keng bo‘lib, ular orasida o‘quvchilarning mustaqil izlanish qilishi, guruhlarda ishlashi, muammoli vaziyatlarni hal qilishi, “Case-study”, “Blended learning”, “Project-based learning”, “Flipped classroom”, “Web-quest”, “STEAM”, “Kreativ fikrlash” kabi metodlar tashabbuskorlikni rivojlantiradi, o‘quvchilar ongida mustahkam bilim asoslari va yaxlit dunyoqarashni shakllantiradi. Har bir metodning o‘ziga xos afzalliklari bor. Eng avvalo, innovatsion usullar orqali o‘quvchi o‘zining bilim, ko‘nikma va malakalarini o‘z vaqtida baholab, takomillashtirib borish imkoniga ega bo‘ladi. Yangi avlod ta’limini samarali tashkil etish uchun innovatsion metodlarni doimiy ravishda chuqur o‘rganish, amaliyotga bosqichma-bosqich joriy etish, ilg‘or xalqaro tajribalarni milliy qadriyatlar bilan uyg‘unlashtirish darkor. Shuningdek, o‘qituvchilar uchun muntazam ravishda metodik seminarlar, treninglar, master-klasslar, malaka oshirish kurslari tashkil etilishi lozim. Bu jarayonda pedagog kadrlar ham o‘z bilim va kompetensiyalarini yangi talablar asosida tizimli ravishda boyitib boradilar [2].

Ta’lim tizimida o‘zgarishlar, islohotlar joriy qilinayotganda innovatsion yondashuvlarning bevosita amaliy natijasini ko‘rish uchun har bir bosqich, har bir fan va sinf miqyosida doimiy tahlil-munozara, savol-javob va tahliliy dasturlar orqali monitoring olib borish muhimdir. Natijalarni tahlil qilish asosida muammoli jihatlar aniqlanadi va tegishli tavsiyalar ishlab chiqiladi. Shu tariqa har bir pedagog, har bir ta’lim muassasasi innovatsion jarayonlarga faol jalb qilinadi va natijada o‘quvchilarning ta’lim sifatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatiladi. Innovatsion metodlarning ta’limga joriy qilinishi o‘quvchilarning an’anaviy bilim olish jarayoniga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, bilimlarni amaliyot bilan bog‘lash imkonini beradi. Ma’lumki, ta’limning asosiy vazifalaridan biri o‘quvchini o‘zi mustaqil izlanadigan, hayotiy vaziyatlarda bilim va malakalarini qo‘lla oladigan, ijodiy, tanqidiy va mantiqiy fikr yurita oladigan shaxs sifatida shakllantirishdir. Zamonaviy metodlar shunday natijalarni ta’minlashga xizmat qiladi va natijalar esa ta’lim sifatini tubdan oshiradi. O‘qituvchilar yangi metodlarni amaliyotga tadbiq etishda o‘z oldiga doimiy ravishda yangilikka intilish, ilmiy va texnologik rivojlanishlarni o‘rganish, fan dasturlarini

innovatsion g'oyalar bilan boyitish vazifasini qo'yadi. Ayniqsa, axborot texnologiyalarining tez rivojlanishi, masofaviy, hibrid hamda onlayn o'qitish usullarining keng joriy etilishi global pandemiya sharoitida hamda undan keyingi yillarda o'z ahamiyatini ko'rsatdi. Innovatsion texnologiyalar orqali ta'lim jarayonining o'z-o'zini boshqarish tamoyillari, ilg'or tahliliy dasturlardan foydalanish imkoniyatlari, shaxsiy o'sish va rivojlanish motivatsiyasi oshadi [3].

Innovatsion metodlar zamonaviy ta'lim muassasalari uchun nafaqat zamon bilan hamnafas bo'lish, balki dunyo maydonida raqobatbardosh, har tomonlama yetuk, mustaqil, ijtimoiy faol shaxslarni yetishtirish uchun asosiy vositalardandir. Bu metodlar orqali ta'lim muassasalarida axborot almashinuvi, yangilikka ochiqlik, ilg'or fidokorlik va o'z ustida ishlab borish muhiti shakllanadi. Yangi avlod ta'limida innovatsion metodlarning o'rni va ahamiyati shundaki, ular orqaligina sog'lom, aqliy va jismoniy jihatdan rivojlangan, zamonaviy bilimlarni puxta egallagan, rag'batli va baraka topgan avlodni kamol toptirish mumkin. Yangi avlod so'zining ma'nosi, avvalo, yangilikka intilish, ijodkorlik, ochiqlik va tashabbuskorlikda namoyon bo'ladi. Shu maqsad sari intilgan pedagog hamisha o'z ustida ishlashi, eski va yangi metodlarni uyg'unlashtirib, zamon talabiga javob beruvchi ta'lim modellarini joriy etishi zarur. Innovatsion metodlarni joriy etish orqali ta'lim sifatini tubdan yaxshilash, o'quv jarayoniga motivatsiyani oshirish, aktiv va mustaqil o'rganuvchilar sonini ko'paytirish, o'quvchilarni soha mutaxassisi sifatida shakllantirish, zamonaviy fikrlovchi, raqobatbardosh va tashabbuskor shaxslar tayyorlash maqsadlariga erishish mumkin. Shu yo'lda o'qituvchilar salohiyatini oshirish, innovatsion texnologiyalardan unumli foydalanish, ilg'or tajribalar va metodlarni doimiy ravishda tadbiq qilish muhim hisoblanadi. Kelajakda zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirishda innovatsion metodlarning rolini kuchaytirish, global integratsiyaga mos bilim va malakaga ega yoshlarni tayyorlash pirovard natija bo'lib xizmat qiladi. Faqat shundagina xalqimiz intellektual salohiyati oshadi, davlatimiz taraqqiyoti uchun kuchli poydevor yaratiladi [4].

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, yangi avlod ta'limini innovatsion metodlarsiz tasavvur qilish mumkin emas. An'anaviy va innovatsion usullar uyg'unligi, zamonaviy yangiliklardan samarali foydalanish, o'qituvchilarning doimiy taraqqiyot sari intilishi — bular ta'lim rivojining asosiy harakatlantiruvchi kuchlari hisoblanadi. Innovatsion metodlar zaminida o'quvchilarning individual salohiyatini to'liq ochish, ijodiy va mustaqil fikrlashini rag'batlantirish, fan va texnologiya olamidagi yangiliklarni o'zlashtirish yotadi. Yangi avlod ta'limi innovatsion yondashuvlar orqali yangi bosqichga ko'tariladi va bunda har bir pedagog, har bir o'quvchi faol qatnashishi, o'z bilimini yangilab borishi dolzarb va muhimdir. Bunday jarayonlar orqaligina jamiyatimizda yetuk, raqobatbardosh, erkin fikrlovchi, zamonaviy tafakkur sohibi bo'lgan avlod kamol topadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdugʻanieva, Sh. (2019). “Innovatsion texnologiyalar yordamida oʻquvchilarda zamonaviy bilimlarni shakllantirish.” Taʼlim va innovatsiya jurnali, 2(5), 56-62.
2. Abdullaeva, D. (2020). “Taʼlim tizimida interfaol metodlar qoʻllashning samaradorligi.” Oʻzbek pedagogik axborotnomasi, 3(7), 22-28.
3. Akramova, M. (2021). “Yangi pedagogik texnologiyalarning maktab taʼlimiga integratsiyasi.” Zamonaviy taʼlim, 4(2), 67-74.
4. Axmedova, D. (2018). “Oliy taʼlimda innovatsion dars usullari va ularning ahamiyati.” Ilm va taraqqiyot, 1(1), 90-96.
5. Bobojonova, F. (2017). “Yangi avlod oʻquvchilari uchun kreativ taʼlim imkoniyatlari.” Taʼlim islohoti, 5(6), 38-44.
6. Joʻraeva, Z. (2022). “Taʼlimda axborot texnologiyalaridan foydalanishning zamonaviy yoʻnalishlari.” Pedagogik izlanishlar, 9(2), 11-16.
7. Karimova, G. (2021). “Innovatsion metodikalarni joriy etishda muammo va yechimlar.” Pedagogika va psixologiya, 3(11), 18-25.
8. Matkarimov, I. (2019). “Taʼlim tizimini rivojlantirishda ilgʻor tajribalar.” Oʻqituvchi jurnali, 2(4), 54-59.